

УДК 378: 37.017 (477)

## АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

**А. О. Вігченко**

ORCID 0000-0002-1694-401X

*Статтю присвячено дослідженню актуальної проблеми сприйняття вищої освіти і ставлення до неї у сучасному українському суспільстві.*

*На підставі проведеного аналізу історії Болонського процесу виокремлено ключові європейські академічні цінності, розкрито місце і роль вищої освіти у системі сучасних ціннісних координат, доведено її провідне значення як фундаментальної загальнолюдської цінності. Зосереджено увагу на наявних недоліках упровадження аксіологічних цільових настанов у вітчизняній вищій школі. Наголошено на необхідності вдосконалення стандартів вищої освіти за допомогою введення ціннісного імперативу, доопрацювання структури всіх без винятку результатів навчання за рахунок сукупності провідних цінностей, які поступово ускладнюються залежно від рівня і ступеня вищої освіти. Проілюстровано на прикладі дослідницької компетентності шляхи і способи системної реалізації аксіологічного підходу, сформульовані вимоги щодо збереження логіки поступового розширення та збагачення морально-етичних якостей молодого дослідника, що відображають характер його особистісного ставлення до наукової роботи, виконання дослідницьких завдань, оцінювання результатів власних наукових пошуків.*

**Ключові слова:** аксіосфера, аксіологічний компонент, аксіологічний підхід, академічні цінності, система вищої освіти України, стандарти вищої освіти, компетентність.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Приєднання України до Болонського процесу засвідчило її прихильність демократичним ідеалам і цінностям, прагнення увійти до загальноєвропейського освітнього простору з перспективою оновлення національної системи вищої освіти. Втім наявні здобутки на шляху входження до ЄПВО не вберегли вітчизняну вищу школу від суперечностей, перед якими постали ідеологи євроосвітньої інтеграції.

Головна суперечність полягала у ставленні до вищої освіти як фундаментальної цінності і водночас як комерційної послуги, що спричинило протилежні погляди на освітню політику, місію вишів, характер відносин між суб'єктами освітнього процесу, відповідальність за здобуття якісної вищої освіти тощо. Саме цим пояснюється актуальність порушеної проблеми, нагальність її розв'язання в контексті подальшого критичного осмислення реформаторської освітньої політики в Україні, розроблення нової стратегії розвитку національної системи вищої освіти.

**Мета статті** – розкрити місце і роль вищої освіти у системі сучасних ціннісних координат; визначити пріоритетні шляхи і способи реалізації аксіологічного підходу в українській вищій школі.

**Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.** Концептуальні засади аксіології людського буття, ціннісного виміру культури та освіти закладено працями В. Андрущенка, М. Вебера, В. Зінченка, В. Киричок, А. Марру, Г. Хоружого, Г. Шевченко, М. Шелера та ін. Сучасні дослідники розкривають антропоцентричний характер цінностей як рушійної сили онтогенезу (Є. Причепій, А. Черній, Л. Чекаль та ін.), визначають особливості формування й оновлення ціннісних орієнтацій людини в умовах кардинальних суспільних трансформацій (Т. Антоненко, М. Безугла, А. Осіпцов, С. Резнік та ін.); наголошують на необхідності подолання споживацького ставлення до життя, пошуку нових ціннісних орієнтирів (В. Вандишев), актуалізують нагальність побудови аксіологічної моделі сучасної освіти (В. Сідельник), визначення місця і ролі цінностей у структурі академічної культури (Г. Хоружий), обґрунтовують інтегральний підхід до сприйняття освіти як особистісної і суспільної цінності (О. Новосад), способу прилучення молодого покоління до цінностей культури (А. Марру, Г. Шевченко та ін.).

У філософській літературі під цінностями розглядають «сміслоутворюючі підстави людського буття, що задають спрямованість та вмотивованість людського життя, діяльності й конкретних діянь та вчинків» (Новейший философский словарь, 2003, с. 25). Провідна ідея про антропоцентричний характер цінностей набула подальшого розвитку в розвідках вітчизняних і зарубіжних філософів. Зокрема автори підручника «Філософія» витлумачують цінність як «феномен, який об'єктивно, за своєю природою є благом для людини, спрямованим на утвердження її в бутті, реалізації її творчих можливостей» (Причепій, Черній, Чекаль, 2006, с. 332). Схожу позицію виявляють представники акмеологічної науки, коли, поєднуючи принципи цінності та гуманізму, пояснюють це пріоритетністю

досяжних людських цінностей – «її власної особистості, її здоров'я, оптимізму, працездатності» (Акмеология, 2004, с. 32). Перелічені цінності, на думку авторитетних акмеологів (А. Деркач, Г. Михайлов), відзначаються відчутною конкретністю й особистою значимістю, що унеможливило їхнє поєднання з абстрактними поняттями і деклараціями на кшталт «порожньої формули про гармонійний розвиток» (Там само, с. 32).

**Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Людина з'являється на світ, функціонує в ньому за конкретних аксіологічних координат. Під впливом внутрішніх потреб і цінностей відбувається становлення людської суб'єктності, завдяки якій індивід досягає самоцінності, самокерованості і самодостатності. У процесі розвитку суб'єкт активно опановує суспільний досвід і таким чином актуалізує для себе цілу низку об'єктивних цінностей, необхідних для досягнення бажаного соціального статусу, визнання, успішної самореалізації особистості в різних видах діяльності (громадської, професійної, культурно-просвітницької тощо). І все це закладається, формується, розвивається через освіту як інституційовану модель соціалізації та професіоналізації людини, її залучення до найвищих культурно-ціннісних надбань.

Якщо виходити з розуміння освіти як процесу і результату вдосконалення здібностей, поведінки особистості, як «духовного обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей» (Гончаренко, 1997, с. 241), то у сучасних умовах її аксіологічну детермінанту слід підпорядкувати подоланню утилітарно-прагматичного ставлення до навчання, обґрунтуванню продуманого переходу від знаннєцентричної на культуротворчу духовно-ціннісну освітню парадигму. За таких обставин суб'єкт цілісного педагогічного процесу активно, свідомо, відповідально засвоюватиме кращі культурні здобутки, сумлінно опануватиме систему гуманістичних ідеалів і цінностей, що дозволить перейти до інноваційного пошуку та збагачення класичної культурної спадщини, вироблення ціннісних орієнтирів для майбутньої самоосвітньої і професійної діяльності. Утвердження аксіологічного підходу забезпечуватиме принципово інше ставлення до здобуття вищої освіти як фундаментальної цінності, запоруки успішної соціалізації і професіоналізації людини. Однак для цього потрібно подолати стереотипні заполітизовані підходи до формування державної освітньої політики, відмовитися від комплексу меншовартості, сліпого запозичення чужих моделей і систем освіти на користь пріоритетів розвитку національної школи.

Політика освітнього реформаторства, пов'язана з лібералізацією і комерціалізацією освіти, призвела до стрімкого поширення морально-ціннісного релятивізму в українському суспільстві, спричинила суттєве зниження якості освітньої підготовки і відповідно негативно позначилася на позиції освіти у системі сучасних цінностей. Ще декілька років тому серед студентів-старшокурсників вітчизняних вишів переважало позитивне ставлення до навчання і виховання; українське студентство вбачало в освіті потужний чинник власного розвитку, що «надає можливість духовного і культурного збагачення, допомагає ...сформуватися як особистості, самоствердитися, знайти свій шлях у житті» (Антоненко, Безугла, 2017, с. 131-132). Протягом 2014-2018 рр. із суттєвим збільшенням темпів трудової й академічної міграції, зниженням престижності навчання у вітчизняній вищій школі різко змінилися ціннісні пріоритети сучасних студентів, які віддають перевагу дипломам навіть посередніх і нерейтингових закордонних вишів тільки тому, що вони відкривають можливості для подальшого працевлаштування й отримання значно більшої заробітної платні порівняно з аналогічними перспективами на батьківщині (Купар, 2018, с. 41). Звідси очевидним є дисбаланс в аксіосфері української молоді, яка під впливом негативних наслідків реформаторства, тотальної девальвації духовних цінностей і цінностей вітчизняної освіти переорієнтовується на західний прагматизм, заражається ідеологією космополітизму, заробітчанства, споживацтва.

Не додають оптимізму дії української влади, яка в наративний спосіб прагне змінити ментальність своїх громадян, піддає ревізії їхні ціннісні орієнтири шляхом підміни наукового світогляду релігійним, дискредитації власної школи і піднесення зарубіжних систем освіти (польської, фінської тощо), переорієнтації на західні аксіологічні принципи нерепресивної свідомості, толерантності, гендерної рівності. При цьому проігноровано саму природу цінностей, засвоєння яких потребує сприятливих умов, позитивних зрушень у всіх сферах життєдіяльності суспільства, зокрема в освітній, де мають переважати національні інтереси у вихованні підростаючих поколінь, утверджуватися національна свідомість і патріотизм, прищеплюватися інтерес і повага до національних традицій, сімейних цінностей українського народу.

Вступ до Болонського процесу покладав на кожен країну-учасницю зобов'язання не лише практично втілювати завдання на шляху розбудови ЄПВО, але й поширювати в національних системах вищої освіти європейські академічні цінності, аксіологічні освітні настанови, сформульовані спочатку у Великій Хартії університетів, а згодом доповнені

й розширені у підсумкових документах. Якщо на початковому етапі система академічних цінностей ЄПВО охоплювала університетську автономію, свободу, європейські гуманістичні традиції, відкритий і рівний доступ до вищої освіти, то в подальшому до неї увійшли настанови щодо визнання вищої освіти суспільним благом, встановлення відповідальності за якість і доступ до якісної вищої освіти, рівноправності суб'єктів освітнього процесу і зацікавлених у якості сторін тощо (див. табл. 1).

Таблиця 1

### Формування системи академічних цінностей у межах ЄПВО

Документи	Основні ціннісні настанови
1	2
<b>Велика Хартия університетів (1988)</b>	університетська автономія, свобода, європейські гуманістичні традиції, відкритий і рівний доступ до вищої освіти
<b>Болонська декларація (1999)</b>	стабільність, мир, демократія, провідна роль університетів у розвитку європейського культурного виміру, сумісність та порівнянність систем вищої освіти, академічна мобільність, взаємовизнання результатів навчання, співробітництво щодо забезпечення якості вищої освіти
<b>Працьке комюніке (2001)</b>	вища освіта – суспільне благо, «студенти є повноправними членами вузівської спільноти»
<b>Берлінське комюніке (2003)</b>	«вища освіта – суспільне благо та відповідальність», «в міжнародній освітянській співпраці та обмінах мають домінувати навчальні цінності», «зберегти культурне багатство та розмаїття Європи», «Студентство – повноправний партнер в управлінні вищою освітою», «впровадження навчання протягом життя», гнучке навчання
<b>Бергенське комюніке (2005)</b>	«забезпечення компліментарності між загальною рамкою кваліфікацій і запропонованою ширшою рамкою кваліфікацій для освіти протягом усього життя, що включає як загальну освіту, так і професійну освіту та підготовку», «в міжнародній академічній співпраці повинні превалювати академічні цінності»
<b>Лондонське комюніке (2007)</b>	«створення вищої освіти, орієнтованої на студента, а не на викладача», «забезпечити більш відповідні потребам студентства послуги»
<b>Львівське комюніке (2009)</b>	«побудова високкреативної та інноваційної Європи знань», «розширення залученості до вищої освіти», «вища освіта перебуває у сфері державної та суспільної відповідальності», «забезпечити рівні можливості для якісної освіти», «досягнення

Продовження табл. 1

1	2
	справедливості у вищій освіті», «центроване на студенті навчання»
<b>Будапештсько-Віденська декларація (2010)</b>	«створення середовища, що надихає до роботи та навчання», «навчання, орієнтоване на студента», «співпраця викладачів та дослідників на міжнародному рівні», «вища освіта є публічною відповідальністю»
<b>Бухарестське комюніке (2012)</b>	«громадське фінансування вищої освіти, як інвестиції в наше майбутнє, з використанням усіх відповідних джерел», «підтримувати наші освітні заклади у справі виховання творчої, інноваційної, відповідальної, критично мислячої когорти випускників, які необхідні для економічного зростання і сталого розвитку нашої демократії», «заохочення студентоцентрованого навчання», «зробити систему вищої освіти більш зрозумілою»
<b>Єреванське комюніке (2015)</b>	підтримка закладів вищої освіти, викладачів «у поширенні педагогічних інновацій у середовищах зі студентоцентричним підходом»
<b>Паризьке комюніке (2018)</b>	«академічна свобода і добросесність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу ЄПВО», «забезпечення справедливого доступу до вищої освіти», «...подальший розвиток і повне запровадження студентоцентрованого навчання та відкритої освіти в контексті навчання впродовж життя»

Одночасно із привнесенням у вітчизняну вищу школу європейських демократичних цінностей були запозичені сумнівні принципи і підходи до організації освітнього процесу, зокрема так званий студентоцентризм. Уперше цей принцип з'явився у тексті Лондонського комюніке (2007), де серед пріоритетів формування ЄПВО було визначено нагальність «створення вищої освіти, орієнтованої на студента, а не на викладача», а також зосереджено увагу на підвищенні конкурентоспроможності європейської вищої освіти шляхом задоволення освітніх потреб споживачів, удосконалення системи академічного сервісу («забезпечити більш відповідні потребам студентства послуги»). Сам по собі аксіологічний імператив щодо студентоцентрованого навчання становить понятійний нонсенс, адже навчання є процесом взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів, у разі переакцентування уваги на одного суб'єкта – студента – воно звучується до учіння. Таким чином, запропонована авторами Лондонського комюніке «інноваційна» ідея оновлення цінностей

вищої освіти виявилася хибною, оскільки призвела до спотворення сутності суб'єкт-суб'єктного підходу в навчанні, заснованого на аксіологічних принципах рівності всіх учасників (суб'єктів), діалогічної комунікації, взаємодії, співпраці, співробітництва, партнерства між викладачами і студентами. Безумовно, цієї прикрої підміни не сталося б, якщо б розробленням концепції розвитку ЄПВО займалися не чиновники, а авторитетні науковці в галузі педагогіки, якщо б підготовлені програмні документи проходили попередню прозору й відкриту експертизу в усіх країнах-учасниках Болонського процесу.

Актуальною проблемою вищої школи залишається впровадження аксіологічного підходу в систему підготовки фахівців, що перш за все передбачає оновлення стандартів вищої освіти. Якщо керуватися нормою чинного Закону України «Про вищу освіту», в якому кожна компетентність повинна містити ціннісний компонент («динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей...»), то до останнього часу ця нормативна вимога залишається нереалізованою. Замість наповнення результатів навчання відповідним аксіологічним контентом автори Методичних рекомендацій сформулювали для першого рівня дві так звані ціннісні компетентності («здатність усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні» і «здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства»), доповнені декількома формалізованими позиціями за переліком проекту Тьюнінг, зокрема такими: «Цінування та повага різноманітності та мультикультурності», «здатність діяти соціально відповідально та свідомо», «здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми». Проте жодна з наведених настанов не має шансів бути реалізованою на практиці, оскільки позбавлена конкретики, не відображає багатокомпонентну структуру компетентності та логіку її набуття у процесі освітньо-професійної підготовки на певному рівні вищої освіти. Крім того, відсутні відповідні діагностичні засоби для визначення рівнів набуття необхідних компетентностей.

Цінності в умовах компетентнісної освітньої парадигми мають увійти до структури всіх без винятку результатів навчання як інваріативні компоненти, які поступово ускладнюються залежно від рівня і ступеня вищої освіти. Проілюструємо власне твердження на прикладі дослідницької компетентності (див. табл. 2).

Таблиця 2

## Ціннісний контент дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти

Рівні вищої освіти	Структура і змістове наповнення
Перший (бакалаврський)	<i>Знання основних методів наукового пошуку; вміння планувати й організувати дослідження за прикладною тематикою (окремих практичних питань), узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати власні наукові здобутки відповідно до чинних вимог; досвід науково-дослідницької роботи за наперед визначеним завданням; об'єктивність, чесність і принциповість у формулюванні результатів власного дослідження, свідоме і відповідальне ставлення до виконання дослідницьких завдань, сприйнятливість до нового</i>
Другий (магістерський)	<i>Знання системи наукових методів, етичних норм і правил наукового пошуку; вміння планувати й організувати власну дослідницьку роботу, добирати відповідні методи дослідження, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати власні наукові здобутки відповідно до чинних вимог, з дотриманням принципу академічної чесності; досвід інноваційної науково-дослідницької роботи за самостійно ініційованою темою; самостійність, рефлексивність та інноваційність у підходах до вирішення дослідницьких завдань; ініціативність у підходах до розв'язання дослідницьких завдань; сприйнятливість до інноваційних технологічних ідей і підходів</i>
Третій (докторський)	<i>Знання системи наукових методів, етичних норм і правил наукового пошуку; вміння планувати й організувати власну дослідницьку роботу, добирати ефективні методи дослідження, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати власні наукові здобутки відповідно до чинних вимог, з дотриманням принципу академічної чесності; готовність бачити й обґрунтовувати актуальні наукові питання, знаходити нові оригінальні шляхи і способи їх розв'язання; досвід організації та проведення ініційованого дослідження за актуальним науковим питанням; самостійність, аргументований критичизм, рефлексивність; ініціативність і креативність у вирішенні проблемних наукових питань; сприйнятливість до концептуальних наукових ідей і підходів</i>

Сформульовані вимоги будуються за логікою поступового розширення та збагачення морально-етичних якостей молодого дослідника, відображають характер його особистісного ставлення до наукової роботи,



виконання дослідницьких завдань, оцінювання результатів власних наукових пошуків. Динаміку розвитку ціннісних новоутворень особистості за дослідницькою компетентністю відображено в рис. 1.

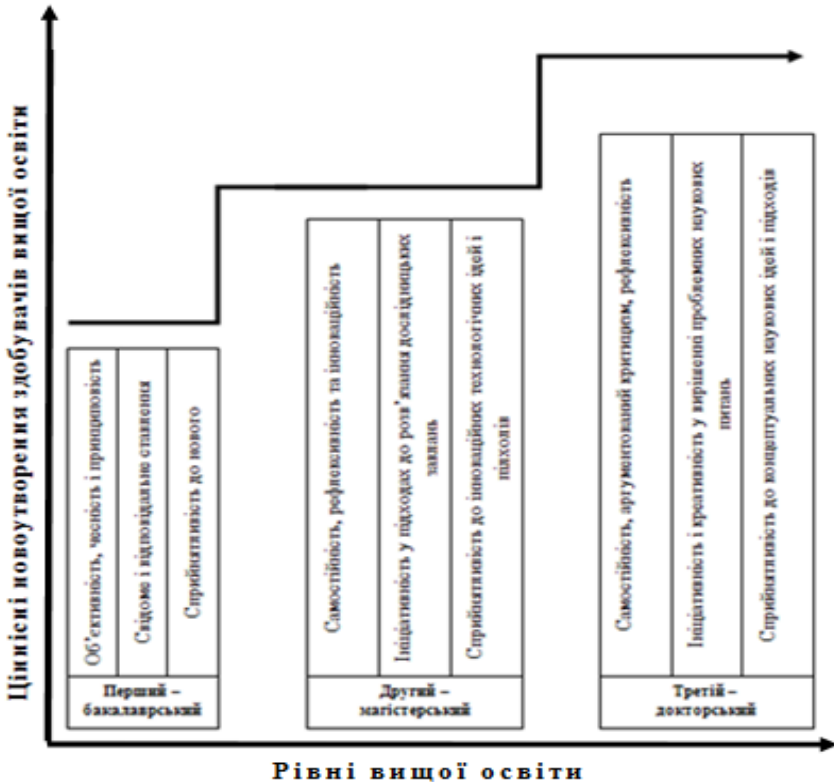


Рис. 1. Динаміка розвитку ціннісних новоутворень здобувачів вищої освіти за дослідницькою компетентністю

Унікальність вищої освіти полягає в тому, що вона не лише забезпечує передавання культурних цінностей, але і сама становить собою фундаментальну загальнолюдську цінність, оволодіння якою відкриває необмежені можливості для самопізнання, активної перетворювальної діяльності, життєвого і професійного успіху. Вихована і високоосвічена особистість легко долає обмеженість утилітарно-прагматичного світогляду,

усвідомлює вагомість гуманістичних ідеалів і цінностей, прагне практично довести відомий постулат гуманістів про людину як «малий всесвіт», здатний, змінюючи себе, змінювати і навколишній світ.

Завдяки цілісному науковому світобаченню, набутому в університеті, людина уникає суб'єктивізму в осягненні цінностей власного буття, краще розуміє оманливість думок про переваги матеріального над духовним, сили над розумом, предметності над пам'яттю. Висококультурна, морально й етично досконала особистість увічне себе у власних ідеях, які опановують і примножують вдячні учні, одnodумці й послідовники. Таким чином, вища освіта перетворюється на провідника багатовікового культурного досвіду, скарбницю нетлінних духовних цінностях, які у свій час уславив давньоримський поет Горацій:

Мій пам'ятник стоїть триваліший від міді.  
Піднісся він чолом над царські піраміди.  
Його не сточить дощ уїдливиий, гризький,  
Не звалить налітний північний буревій,

Ні років довгий ряд, ні часу літ невпинний,  
Я не умру цілком: ества мого частина  
Переживе мене... (з оди «До Мельпомени»).

**Висновки.** Успішне засвоєння і прирощення учнями універсального знання закладає духовне безсмертя його творцям – викладачам і вченим, знаходячи подальше втілення в учнівських думках, пошуках і відкриттях. Саме тому вища освіта не може бути предметом куплі-продажу, як не можна торгувати совістю, купувати синівську любов чи продавати віру в непереможну силу людського розуму. Хибним є прагнення комерціалізувати вищу освіту, спотворити її сутність шляхом суттєвого заниження цільових настанов, якості освітньої діяльності, державних вимог до якості вищої освіти і розгортання індустрії комерційних освітніх послуг у вищій школі, перетворення останньої на прибутковий бізнес. Внаслідок реалізації такої політики відбувається катастрофічна девальвація академічних цінностей, відповідальне ставлення до навчання підміняється сприйняттям вищої освіти як товару, за який треба заплатити й отримати за це документальне підтвердження – диплом. Щоб остаточно не втратити національну вищу школу, необхідно негайно скорегувати вектор її розвитку, переглянути пріоритети державної освітньої політики в

Україні. Вища освіта має залишитися для українців фундаментальною цінністю, а критеріями якості освітнього процесу слід розглядати особистий успіх, щастя, піднесення життєвих і творчих сил її носіїв – компетентних фахівців, відповідальних, відданих своїй батьківщині громадян.

**Перспективи подальшого дослідження порушеної проблеми** вбачаються у розкритті тенденцій і закономірностей розвитку аксіосфери студентської молоді, у визначенні сприятливих умов, ефективних шляхів і способів її цілеспрямованого збагачення.

### Література

1. Акмеология : учеб. / под. общ. ред. А. А. Деркача. Москва : РАГС, 2004. 299 с.
2. Антоненко Т. Л., Безугла М. В. Духовно-культурні цінності освіти студентської молоді : монографія. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2017. 254 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення : 7.05.2019).
5. Купар Д. М. Освіта як цінність у контексті міграційних процесів в Україні. *Міжнародний науковий вісник*. 2018. Вип. 2 (18). С. 38-47.
6. Наказ МОН України від 01 червня 2017 № 600 (у редакції наказу МОН України від 21 грудня 2017 № 1648) «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти». URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення : 8.05.2019).
7. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. 3-е изд., испр. Минск : Книжн. Дом, 2003. 1280 с.
8. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія : підруч. 2-ге вид., виправл. і доп. Київ : Академвидав, 2006. 592 с.

### References

1. Derkach, A. A. (Ed.). (2004). *Akmeologiya: ucheb. [Acmeology: textbook]*. Moscow: RAGS (rus).
2. Antonenko T. L., & Bezuhla, M. V. (2017). *Dukhovno-kulturni tsinnosti osvity studentskoi molodi : monohrafiia [Spiritual and cultural values of education of student youth]*. Kyiv: In-t of Gifted Child of NAES if Ukraine (ukr).
3. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv: Lybid (ukr).
4. *Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [The law of Ukraine "On Higher Education"]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (date of appeal: 7.05.2019).
5. Kupar, D. M. (2018). *Osvita yak tsinnist u konteksti mihratsiinykh protsesiv v Ukraini [Education as a value in the context of international processes in Ukraine]*. *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk*, # 2 (18), 38-47 (ukr).

6. Nakaz MON Ukrainy vid 01 chervnia 2017 № 600 (u redaktsii nakazu MON Ukrainy vid 21 hrudnia 2017 № 1648) "Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity" [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of June 01, 2017, No. 600 (in the wording of the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated December 21, 2017, No. 1648) "On Approval of Methodological Recommendations for the Development of Higher Education Standards"]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (date of appeal: 8.05.2019) (ukr).
7. Gritsanov, A. A. (Compiler). (2003). *Noveyshiy filosofskiy slovar'* [The newest philosophical dictionary]. 3-d ed., corr. Minsk: Knizhn. Dom.
8. Prychepii, Ye. M., Chernii, A. M., & Chekal, L. A. (2006). *Filosofia: pidruchnyk [Philosophy: text book]*. 2-d ed., corr. and ed. Kyiv: Akademvydav (ukr).

## АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

А. А. Витченко

*Статья посвящена исследованию актуальной проблемы восприятия высшего образования и отношения к нему в современном украинском обществе.*

*На основании проведенного анализа истории Болонского процесса выделены ключевые европейские академические ценности, раскрыты место и роль высшего образования в системе современных ценностных координат, доказано его ведущее значение как фундаментальной общечеловеческой ценности. Сосредоточено внимание на имеющихся недостатках внедрения аксиологических целевых установок в отечественной высшей школе. Отмечена необходимость совершенствования стандартов высшего образования посредством введения ценностного императива, доработки структуры всех без исключения результатов обучения за счет совокупности ведущих ценностей, которые постепенно усложняются в зависимости от уровня и степени высшего образования. Проиллюстрированы на примере исследовательской компетентности пути и способы системной реализации аксиологического подхода. Сформулированы требования относительно сохранения логики постепенного расширения и обогащения морально-этических качеств молодого исследователя, отражающие характер его личностного отношения к научной работе, выполнение исследовательских задач, оценку результатов собственных научных изысканий*

**Ключевые слова:** аксиосфера, аксиологический компонент, аксиологический подход, академические ценности, система высшего образования Украины, стандарты высшего образования, компетентность.

## AXIOLOGICAL MEASURES OF HIGHER EDUCATION IN MODERN UKRAINE

**A. O. Vitchenko**

*The article is devoted to the research on current problem of higher education perception and attitude towards it in modern Ukrainian society.*

*Based on the analysis of the Bologna process history, the key European academic values are highlighted, the place and role of higher education in the system of modern value coordinates is revealed, its leading value is proved as a fundamental universal value. The focus is on the existing implementation shortcomings of axiological targets in the national higher education. It is noted the need to improve higher education standards by introducing value imperative, refining the structure of all learning outcomes without exception based on a set of leading values, which are gradually becoming more complex depending on the level and degree of higher education. Illustrated by the example of the research competence, we represent the ways and methods of system implementation of the axiological approach. The requirements are formulated regarding the preservation of the gradual expansion logic and enrichment of the young researcher's moral and ethical qualities, reflecting the nature of his/her personal attitude to the scientific work, the performance of the research tasks, and the evaluation of the results of his/her own scientific research.*

**Keywords:** *Axiosphere, axiological component, axiological approach, academic values, the system of Ukraine higher education, standards of higher education, competence.*

**Вітченко Андрій Олександрович** – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри суспільних наук Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна). E-mail: vitan2017@ukr.net

**Vitchenko Andrii Olexandrovych** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Sciences of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi (Kiev, Ukraine). E-mail: vitan2017@ukr.net